



# HIV/AIDS KONUSUNDA BİLGİLENDİRİLEN VE BİLGİLENDİRİLMİYEN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN, BİLGİ, TUTUM VE RİSK ALGILAMALARI

Doç. Dr. Mehmet Bostancı

Uzm. Dr. Esmâ Alkış

Doç. Dr. Ali İhsan Bozkurt

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Ergin

Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi

Halk Sağlığı Anabilim Dalı

## Özet

HIV/AIDS hastalığı günümüzde henüz tam tedavisi olmayan ve etkili tek yöntemin korunma olduğu önemli bir halk sağlığı sorunudur. Bu çalışmanın amacı, HIV/AIDS konusunda eğitim alan ve almayan öğrencilerin bilgi, tutum ve risk algılaması düzeylerini karşılaştırarak, bu konudaki bilgilendirmenin, üniversite öğrencilerinin bilgi, tutum ve risk algılamalarına etkisini değerlendirmektir. Çalışma, Ana Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları dersleri kapsamında HIV/AIDS konusunun anlatıldığı Okul Öncesi Öğretmenliği (OÖÖ) birinci sınıf öğrencileri (n=125) ile böyle bir dersi almayan Sınıf Öğretmenliği (SÖ) birinci sınıf öğrencileri (n=143) rasgele seçilerek, eğitim döneminin sonunda (Mayıs 2004'te) anket uygulama yöntemiyle yapılmıştır. Verilen her doğru yanıt bir puanla değerlendirilmiştir. Eğitim alan ve almayan öğrenciler karşılaştırıldığında, aralarında bilgi, tutum ve risk algılamaları açısından istatistiksel olarak da anlamlı fark bulunmuştur ( $p<0.001$ ). Sonuç olarak, sağlıkla ilgili derslerde HIV/AIDS konusunun işlenmesinin öğrencilerin, bilgi, tutum ve risk algılaması düzeylerini olumlu etkilediği gözlenmiştir.

**Anahtar kelimeler:** HIV/AIDS, eğitim, bilgi, tutum, risk algılaması

## Summary

HIV/AIDS is an important public health problem with no cure and primary prevention is the only proved effective measure. This study aimed to evaluate the effectiveness of HIV/AIDS education on knowledge, attitude, and risk perception of the university students. Students in Pamukkale University, Faculty of Education, Department of Preschool Teachers receives HIV/AIDS education as a part of their first year maternal and child health class curricula. However, another group of students in Department of Preschool Teachers do not receive any HIV/AIDS education through their classes. The first year students from these two [Department of Preschool Teachers (n=125) and Department of Primary School Teachers (n=143)] were randomly included in the study. A self administered questionnaire measuring students' knowledge, attitudes, and risk perceptions were administered in May 2004. Bivariate comparisons showed that the HIV/AIDS education caused a significant increase in the knowledge, attitude and risk perception scores ( $p<0.001$ ). In conclusion, an integrated HIV/AIDS education in a class curricula has a potential to increase knowledge, attitude and risk perception of students.

**Key words:** HIV/AIDS, education, knowledge-attitude, risk perception

## Giriş

HIV/AIDS hastalığı içinde bulunduğumuz çağın, en fazla artış gösteren bulaşıcı hastalıklarından birisidir. AIDS ile savaşmada ve AIDS'in önlenmesinde tüm dünyanın benimsediği en önemli yöntem "eğitim"dir (1). HIV/AIDS ile tanışıklığımızın üçüncü on yılında bu yöntem hala en geçerli ve en uygun yöntem olma özelliğini korumaktadır (2). Çünkü HIV'in hastalık yapıcı etkisinden koruyabilecek bir aşı henüz geliştirilememiş olup, yakalanıldığında tedavisi oldukça zor ve pahalıdır. Eğitimle, HIV'in nasıl bulaştığı, bunlardan korunma yolları, kimlerin ve hangi davranışların daha riskli olduğu öğrenilebilir. İlk vakaların görüldüğü yerler olan Kuzey Amerika'da, Avrupa ülkelerinde artık her yıl ortaya çıkan vaka sayısı bir önceki yıldan fazla değildir. Buna karşılık Afrika'da, Hindistan, Tayland gibi Asya ülkelerinde vaka sayıları katlanarak artmaktadır. Bugün yeryüzündeki HIV pozitif vakaların % 80'den fazlası Afrika kıtasında olmak üzere, %95'i gelişmekte olan ülkelerde yaşamaktadır. HIV/AIDS artık ilk başladığı günlerin aksine yoksul ülkelerin hastalığıdır. Bu farklılığın esas nedeni eğitimidir. Gelişmiş ülkeler, etkin eğitim programları ile bu hastalığı ve korunma yöntemlerini kendi toplumlarına öğretebilmişlerdir (3).

Bu nedenle, öncelikle, toplumun eğitiminde önemli rolü olan öğretmenlerin, bu konuda yeterli bilgiye sahip olmaları önemlidir. Bu tür eğitimlerin öğretmen yetiştirme programlarının içinde verilmesi daha yararlı olabilir. Öğretmen yetiştiren fakültelerde çeşitli programların uygulandığı anabilim dalları vardır. Sınıf Öğretmenliği (SÖ) ve Okul Öncesi Öğretmenliği (ÖÖÖ) anabilim dalları, İlköğretim Bölümü altında toplanmaktadır. ÖÖÖ öğrencilerinin ders programları içerisinde HIV/AIDS konusunun da işlendiği sağlıkla ilgili dersler bulunurken; SÖ öğrencilerinin ders programlarında çoğunlukla bir ders bulunmamakta, ancak bazı fakültelerde seçimlik düzeyde dersler sunulmaktadır.

## Amaç

Bu çalışmanın amacı, derslerinde HIV/AIDS konusu işlenen ve işlenmeyen öğretmenlik öğrencilerinin HIV/AIDS konusunda bilgi, tutum ve risk algılamalarını incelemektir.

## Gereç ve Yöntem

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesinin, İlköğretim Bölümü ÖÖÖ öğrencilerine, "Ana Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları" dersi kapsamında "HIV/AIDS" konusu da anlatılmaktadır. Buna karşılık, aynı bölümün SÖ öğrencilerinin eğitim programında böyle bir ders bulunmamaktadır.

Bu çalışmaya, ÖÖÖ birinci sınıf öğrencilerinden "HIV/AIDS" konulu derse katılan-katılmayan tüm öğrenciler (n=125) ile bu konuda dersi olmayan SÖ birinci sınıflardan rasgele seçilen dört şubenin öğrencileri (n=143) alınmıştır. Çalışma eğitim döneminin sonunda (Mayıs 2004'te) gözlem altında anket uygulama yöntemiyle yapılmış ve verilen eğitimin etkinliği araştırılmıştır. Kullanılan anket daha önce bu konuda yapılan benzer bir çalışmadan alınmıştır (4). Ankette cinsiyet, yaş, medeni durum, anne-babanın öğrenim düzeyi, anne-babanın mesleği gibi sosyo-demografik durumu öğrenmeye yönelik soruların yanı sıra, bilgi konusunda 21 (Ek-1), tutum konusunda 12 (Ek-2), risk algılaması konusunda 16 soru (Ek-3) sorulmuş ve her bir soru için doğru yanıt "1" puanla değerlendirilmiştir (Ayrıca bilgi soruları 4.76 ile çarpılarak yüzölçümüne dönüştürülmüştür). Bunlardan başka "daha önce AIDS konusunda bilgi alıp almadıkları", "AIDS konusundaki bilgilerini yeterli bulup bulmadıkları", "AIDS hakkında tercih ettikleri bilgilendirme kaynakları" sorulmuştur.

Grupların aldıkları puanlar arasındaki farklar SPSS 10.0 paket programında, One-Way Anova – posthoc Tukey ve ki-kare analizleriyle irdelenmiştir.

## Bulgular

Öğrencilerin 203 (%75.7)'ü kız, 65 (%24.3)'i erkek olup (Tablo 1), yaş ortalamaları  $19.83 \pm 1.64$  (min.17-maks.31)dü.

Gelişmiş  
ülkeler, etkin  
eğitim  
programları ile  
HIV/AIDS  
hastalığını ve  
korunma  
yöntemlerini  
kendi  
toplumlarına  
öğretebilmiş-  
lerdir.



**Tablo 1: Öğrencilerin Bölüm ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımları**

Bölüm	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okul öncesi ögr.	116	92.8	9	7.2	125	46,6
Sınıf ögr.	87	60.8	56	39.2	143	53.4
Toplam	203	75.7	65	24.3	268	100.0

Öğrencilerin 266 (%99.3)sı bekar, 1 (%0.4) evli, 1 (%0.4) ayrı yaşamaktadır.

Tam puanı 21 olan bilgi puanı ortalamalarına bakıldığında, OÖÖ öğrencilerinden, derse katıldığını ifade edenlerin ortalama bilgi puanı  $18.39 \pm 1.57$ ; derse katılmadığını ifade edenlerin ortalama bilgi puanı  $17.86 \pm 2.24$ ; SÖ Öğrencilerinin ortalama bilgi puanı  $12.73 \pm 4.18$  bulunmuştur. HIV/AIDS konusunun ele alındığı derse katılan ve katılmayan OÖÖ öğrencileri arasında, bilgi puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmazken; SÖ öğrencileri ile OÖÖ öğrencilerinin, bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark saptanmıştır ( $p < 0.000$ , Tablo 2). Bilgi puanları, yüz üzerinden değerlendirildiğinde, grupların ortalama puanları, OÖÖ öğrencilerinden derse katılanlarda  $87.6 \pm 7.5$ , derse katılmayanlarda  $85.0 \pm 10.7$ ; SÖ öğrencilerinde ise  $60.6 \pm 20.0$  olarak bulunmuştur.

Tam puanı 12 olan ortalama tutum puanlarına bakıldığında, OÖÖ öğrencilerinden derse katılanlarda  $8.12 \pm 2.46$ ; derse katılmayanlarda  $7.42 \pm 2.44$ ; SÖ öğrencilerinde  $5.75 \pm 2.73$  bulunmuştur. AIDS dersine katılan ve katılmayan OÖÖ öğrencileri arasında, tutum puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmazken; SÖ öğrencileri ile OÖÖ öğrencilerinin, tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ( $p < 0.001$ , Tablo 3).

OÖÖ öğrencilerinden %68.3'ü HIV/AIDS'li biriyle arkadaşlık yapabileceğini; %72.9'u HIV/AIDS'li kişilerle aynı ortamda çalışabileceğini, %92.8'i HIV/AIDS'li insanların toplumdan uzaklaştırılmasının gerektiğini belirtmektedir.

Çalışmada öğrencilerin risk algılamaları da değerlendirilmiş olup; "Kendilerini mesleki açıdan risk altında görüp-görmedikleri" sorusuna, OÖÖ öğrencilerinden %3.2'si, SÖ öğrencilerinden %13.3'ü, mesleki açıdan kendilerini risk altında gördüklerini belirtmişlerdir ( $P < 0.001$ ). Öğrencilerin risk yaklaşımını belirleyebilmek amacıyla sorulan sorulardan biri olan "hangi gruplara AIDS testi yapılması gereklidir" sorusuna, her üç grupta da en yüksek oranda "evlenecek çiftlere evlenmeden önce AIDS testi yapılmalıdır" yanıtı alınmıştır (toplamda %91.2) ve gruplar arasında istatistiksel fark bulunmamıştır ( $p > 0.05$ ) (Tablo 4).

"Seks işçisi kadınlara" ve "bunlarla yakalanan erkeklere", "sağlık personeline" AIDS testi yapılmasını önerenlerin oranı derse katılan OÖÖ öğrencilerinde, diğer gruplara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuş; buna karşın, "gece kulübü, kabare, bar çalışanlarına" AIDS testi yapılmasını, SÖ öğrencileri daha yüksek oranda önermiştir ( $p < 0.05$ ) (Tablo 4).

Yanıtlar cinsiyete göre değerlendirildiğinde, kız öğrenciler "anne adaylarına veya hamileliğin ilk üç ayındaki gebele-

**Tablo 2: Öğrencilerin bilgi puanı arasındaki farklar**

Karşılaştırılan gruplar	Ortalamalar	Ortalama farkı	P*	Güven aralığı (%95)
Derse katılan OÖÖ- SÖ	18.39-12.73	5.66	0.000	4.54-6.78
Derse katılmayan OÖÖ- SÖ	17.86-12.73	5.13	0.000	3.76-6.49
Derse katılan- katılmayan OÖÖ	18.39-17.86	0.53	0.685	-0.97-2.03

\*Analizlerde One-Way Anova ve posthoc Tukey-HSD testi kullanılmıştır.

**Tablo 3: Öğrencilerin tutum puanı arasındaki farklar**

Karşılaştırılan gruplar	Ortalamalar	Ortalama farkı	P*	Güven aralığı (%95)
Derse katılan OÖÖ- SÖ	8.12-5.75	2.37	0.000	1.50-3.25
Derse katılmayan OÖÖ- SÖ	7.42-5.75	1.67	0.001	0.61-2.73
Derse katılan- katılmayan OÖÖ	8.12-7.42	0.70	0.339	-0.47-1.88

\*Analizlerde One-Way Anova ve posthoc Tukey-HSD testi kullanılmıştır.

re” (kadın: %79.3, erkek: %55.4,  $p=0.000$ ), “sağlık personeline” (kadın: %48.3, erkek: %32.3,  $p=0.024$ ), erkek öğrenciler ise tır şoförlerine (kadın: %20.2, erkek: %32.3,  $p=0.044$ ) daha yüksek oranda test yaptırılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Öğrencilere HIV/AIDS konusundaki bilgilerini yeterli görüp görmedikleri sorulduğunda OÖÖ öğrencileri (%40.2’si), SÖ öğrencilerine (%14.2’si) göre, AIDS konusundaki bilgilerini daha yeterli görmektedirler ( $p<0.001$ ).

Öğrencilerin, HIV/AIDS konusunda en fazla tercih ettikleri bilgi kaynakları, sırasıyla “okullarda sağlık eğitimi dersleri” (%82.7), “TV ya da radyo programları” (%81.9) ve “yazılı basın” (%73.8) olmuştur. Okullarda sağlık eğitimi dersi şeklinde bilgilendirilme isteyenlerin oranı SÖ öğrencilerinde (%74.1) diğer gruplara göre daha düşüktür. OÖÖ öğrencileri, genel olarak her tür kaynaktan bilgilenmeyi daha yüksek oranda istemektedirler (Tablo 5).

### **Tartışma**

Çalışmada HIV/AIDS konusunda ders anlatılan sınıfta bilgi, tutum ve risk algılamalarındaki değişimin daha yüksek oranda doğru olması, bilgilendirmenin etkili olduğunu düşündürmektedir. Dersin anlatıldığı sınıfta, derse katılmamış olanların puan ortalamalarının derse katılanlara yakın olması, sınav ve not kaygısıyla öğrencilerin bu konuyu öğrenmeye çalıştıklarının bir göstergesi sayılabilir.

HIV/AIDS’in, kesin tedavisi olmayan, ciddi bir hastalık olduğunu bilme, OÖÖ öğrencilerinde %96.8, SÖ öğrencilerinde %76.2 ( $p<0.001$ ); HIV’in bağışıklık sistemini zayıflattığını bilme OÖÖ öğrencilerinde %95.2, SÖ öğrencilerinde

%83.2 ( $p<0.01$ ); HIV/AIDS’in sadece eşcinsellerin hastalığı olmadığını bilme OÖÖ öğrencilerinde %100.0, SÖ öğrencilerinde %83.2 ( $p<0.001$ ); AIDS’ten korunmak için bir aşı olmadığını bilme OÖÖ öğrencilerinde %85.6, SÖ öğrencilerinde %39.2 ( $p<0.001$ ); cinsel ilişki sırasında kondom kullanımının bulaşmayı engelleyebileceğini bilme OÖÖ öğrencilerinde %93.6, SÖ öğrencilerinde %60.1 ( $p<0.001$ ); meniden bulaştığını bilme OÖÖ öğrencilerinde %93.6, SÖ öğrencilerinde %30.8 ( $p<0.001$ ); yiyeceklerle bulaşmadığını bilme OÖÖ öğrencilerinde %96.8, SÖ öğrencilerinde %70.6 ( $p<0.001$ ); sivrisinek, böcek ısırması ile bulaşmayacağını bilme OÖÖ öğrencilerinde %96.8, SÖ öğrencilerinde %70.6 ( $p<0.001$ ); kontamine enjektör kullanımı ile bulaşabildiğini bilme OÖÖ öğrencilerinde %88.8, SÖ öğrencilerinde %68.5 ( $p<0.001$ ); hamile anneden bebeğine anne karnında iken bulaşabildiğini bilme OÖÖ öğrencilerinde %88.8, SÖ öğrencilerinde %55.2 ( $p<0.001$ ); virüsün kadın cinsel organındaki sıvıda bulunabileceğini bilme OÖÖ öğrencilerinde %82.4, SÖ öğrencilerinde %37.8 ( $p<0.001$ ); ter, gözyaşı ve tükürükle bulaşmayacağını bilme OÖÖ öğrencilerinde %85.6, SÖ öğrencilerinde %49.0; aynı havuz, banyo, tuvaleti kullanmakla bulaşmayacağını bilme OÖÖ öğrencilerinde %89.6, SÖ öğrencilerinde %42.7 ( $p<0.001$ ); HIV/AIDS’li biriyle tokalaşmakla hastalığın bulaşmayacağını bilme OÖÖ öğrencilerinde %96.0, SÖ öğrencilerinde %81.8 ( $p<0.001$ ); selamlaşma tarzında öpüşme ile bulaşmayacağını bilme OÖÖ öğrencilerinde %96.8, SÖ öğrencilerinde %61.5 ( $p<0.001$ ); korunmasız cinsel ilişki ile bulaşacağını bilme OÖÖ öğrencilerinde %96.8, SÖ öğrencilerinde

HIV/AIDS hastalığı konusunda ders anlatılan sınıflarda bilgi, tutum ve risk algılamaları daha yüksek oranda doğru olmaktadır.



**Tablo 4: Öğrencilerin, AIDS testinin yapılmasını destekledikleri gruplara göre yüzdeleri**

AIDS testi yapılması desteklenen grup	OKUL ÖNCESİ ÖĞR.		SINIF ÖĞR. (Sayı:143)	TOPLAM (n=260)*	İstatistiksel analiz
	Derse katılanlar (n=74)	Derse katılmayanlar (n=43)			
	(%)	(%)	(%)	(%)	p
Evlenecek çiftlere evlenmeden önce	94.6	95.3	88.1	91.2	0.160
Parayla seks yapan kadınlara	94.6	90.7	82.5	87.3	0.031
Parayla seks yapan kadınlarla birlikte yakalanan erkeklere	93.2	88.4	78.3	84.2	0.012
Anne adaylarına ve hamileliğin ilk 3 ayında	85.1	95.3	60.8	73.5	0.000
Sağlık personeli ve yardımcı personele	60.8	48.8	34.3	44.2	0.001
Alkol-uyuşturucu kullananlara	41.9	30.2	45.5	41.9	0.207
Herkese	39.2	34.9	44.1	41.2	0.519
Gece kulübü, kabare, bar çalışanlarına	33.8	27.9	47.6	40.4	0.028
Yurt dışından kesin dönüş yapan vatandaşlarımıza	37.8	41.9	38.5	38.8	0.903
Yetiştirme yurtları ve islah evlerinde kalanlara	25.7	30.2	28.0	27.7	0.863
Turizm çalışanlarına	27.0	23.3	25.2	25.4	0.900
Tır şoförlerine	20.3	18.6	26.6	23.5	0.416
Askerlere	24.3	20.9	22.4	22.7	0.906
Mahkumlara	14.9	11.6	18.2	16.2	0.556
Hiç kimseye	1.4	0.0	1.4	1.2	0.740

\*Okul Öncesi öğretmenliği'nden 8 öğrenci derse katılıp, katılmadığını belirtmemiştir.

%61.5 ( $p<0.001$ ); cerrahi müdahalelerde iyi sterilize edilmemiş araçlarla bulaşabileceğini bilme OÖÖ öğrencilerinde %97.6, SÖ öğrencilerinde %79.7 ( $p<0.001$ ); HIV/AIDS'i annenin bebeğini emzirmesi ile bulaşabildiğini bilme OÖÖ öğrencilerinde %82.4, SÖ öğrencilerin-

de %34.3 ( $p<0.001$ )'dür. Bu anlamlı farkların ortaya çıkmasında, eğitimin etkisinin olduğu düşünülmüştür.

Öğrencilerin, "evlenecek çiftlere evlenmeden önce AIDS testi yapılmasını en yüksek oranda (%91.2) önermesi (Tablo 4) dikkat çekicidir. Bu, evlenme-

Tablo 5: Öğrencilerin, HIV/AIDS bilgilendirmesinde tercih ettikleri kaynaklara göre yüzdeleri

Tercih edilen bilgilendirme kaynakları*	OKUL ÖNCESİ ÖĞR.		SINIF ÖĞR. ( Sayı:143)	TOPLAM (n=260)**	İstatistiksel analiz
	Derse katılanlar (n=74)	Derse katılmayanlar (n=43)			
	(%)	(%)	(%)	(%)	p
Okullarda sağlık eğitimi dersleri	93.2	93.0	74.1	82.7	0.000
TV ya da radyo programları	86.5	86.0	78.3	81.9	0.248
Yazılı basın (gazete, kitap, dergi)	89.2	79.1	64.3	73.8	0.000
Konferanslar	77.0	67.4	69.9	71.5	0.442
Aile bireyleri	64.9	51.2	41.3	49.6	0.004
Düzenlenecek kurslar	33.8	41.9	38.5	37.7	0.659
Arkadaşlar	36.5	32.6	24.5	29.2	0.159

\*Kaynakların sıralaması, toplam öğrenci yüzdesine göre en fazla tercih edilenden en aza doğrudur.

\*\*Okul Öncesi öğretmenliği'nden 8 öğrenci derse katılıp, katılmadığını belirtmemiştir.

den önce AIDS testi yaptırmaya olumlu baktıklarını ve gerekli olduğunu düşündüklerini göstermektedir.

Ders verilen öğrencilerin gerçekten HIV/AIDS açısından risk altında olan kişilere, buna karşın ders verilmeyen öğrencilerin gerçekte fazla risk taşımayan kişilere AIDS testi önermesinin daha yüksek oranda olması, verilen dersin etkili olduğunun bir diğer göstergesidir. OÖÖ öğrencilerinden %3.2'si, SÖ öğrencilerinden %13.3'ü, mesleki açıdan kendilerini risk altında gördüklerini belirtmişlerdir (P<0.001). Oysa, öğretmenlik mesleği HIV/AIDS'in bulaşma yolları göz önüne alınırsa; kan, cinsel sıvılar, virüslü kanla bulaşık enfekte araç gereçlerin kullanımı,... gibi yollarla ilişkisizdir, bu nedenle mesleki açıdan bir risk taşımamaktadır. SÖ öğrencileri daha çok oranda ve yanlış olarak, kendilerini mesleki açıdan risk altında görmektedirler. "Seks işçisi kadınlara" ve "müşterilerine", "sağlık personeline" AIDS testi yapılmasını önerenlerin oranı derse katılan OÖÖ öğrencilerinde, diğer

gruplara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuş; buna karşın, "gece kulübü, kabare, bar çalışanlarına" AIDS testi yapılmasını, SÖ öğrencileri daha yüksek oranda önermiştir (p<0.05) (Tablo 4). Yine bulaşma yollarına göre düşünüldüğünde, gece kulübü, kabare, bar çalışanları gerçekte mesleki açıdan risk altında değildirler. Bu bulgular, verilen derslerin öğrencileri, risk altında olanları doğru algılama konusunda olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

OÖÖ öğrencilerinde, AIDS'in, hamile anneden bebeğine anne karnında iken bulaşabildiğini bilme %88.8'dir. Bu bilgi için doğru yanıt oranı, İstanbul'da (5) (%79.1), Bursa'da (6) (%79.6), Samsun'da yapılan benzer çalışmalarda (7) (%77.6) yapılan çalışmalardan daha yüksektir.

OÖÖ öğrencilerinde, HIV/AIDS'in sivrisinek, böcek ısırması ile bulaşmayacağını bilme %96.8'dir. Bu bilgi için doğru yanıt oranı, İstanbul'da (5) (%42.3), Kayseri'de (8) (%74.6), İzmir'de (9)

HIV/AIDS hastalığının öğrencilerin ders programları içerisine konulacak sağlık dersleri içerisinde işlenilmesinin sağlanması, sağlık bilincinin yükseltilmesi açısından yararlı olacaktır.



(%52.5), Edirne'de (10) (tüm sınıflar ortalaması %74.2) yapılan benzer çalışmalardan daha yüksektir.

OÖÖ öğrencilerinden %68.3'ü HIV/AIDS'li biriyle arkadaşlık yapabileceğini; %72.9'u HIV/AIDS'li kişilerle aynı ortamda çalışabileceğini, %92.8'i HIV/AIDS'li insanların toplumdan uzaklaştırılmasının gerekmediğini söylemektedir. Bursa'da (6) yapılan benzer bir çalışmada, çalışmaya katılan sağlık personellerinden %56.2'si "AIDS'li biriyle aynı yerde bulunmak istemem" yönünde görüş belirtmiştir.

Bu çalışmada, anketteki tüm bilgi soruları dikkate alındığında, bilgi sorularının doğru yanıtlanma oranı, OÖÖ öğrencilerinin derse katılanlarında % 87.6, derse katılmayanlarında %85.0; SÖ öğrencilerinde %60.6' dır. 2002'de Edirne (10)'de yapılan çalışmada öğrenciler tarafından, bilgi sorularının %72.4'ü doğru yanıtlanmıştır. Yine 1996'da Edirne (11)'de yapılan çalışmada bilgi sorularının %68.9'u doğru yanıtlanmıştır. 1994'te İstanbul'da (5) İstanbul, Marmara ve Boğaziçi Üniversitelerinin çeşitli bölümlerinde öğrenimlerini sürdüren öğrencilerde yapılan araştırmada öğrencilerin doğru yanıt oranı %70.5; 2003'te Afyon'da (12) yapılan çalışmada Sağlık

Yüksekokulu öğrencilerinin HIV/AIDS hakkındaki bilgi puanı ortalamaları 100 üzerinden  $67.7 \pm 13.1$  bulunmuştur. Bu çalışmalardaki oranlar, dersin olmadığı OÖÖ öğrencilerinin bilgi sorularını doğru yanıtlanma oranlarına göre daha azdır. Dersin verilmesinin, OÖÖ öğrencilerinin bilgi düzeyini yükselttiği görülmektedir. Ergene ve arkadaşlarının (13), 2002-2003 eğitim-öğretim yılında Ankara'da yaptıkları benzer bir çalışmada da; eğitimin, bilgi ve tutumda anlamlı düzeyde fark yarattığı gösterilmiştir.

### **Sonuç ve Öneriler**

Çalışmamızda, HIV/AIDS'in müfredat içinde anlatılmasının, öğrencilerin bilgi, tutum ve risk algılamalarını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Bu nedenle, HIV/AIDS gibi toplum sağlığı açısından önem taşıyan sağlık konularının, öğrencilerin ders programları içerisine konulacak sağlık dersleri içerisinde işlenilmesinin sağlanması, yüksek öğrenim öğrencileri arasında sağlık bilincinin yükseltilmesi açısından yararlı olacaktır. Bu önerinin, öğretmen yetiştiren okullarda öncelikle uygulanması çok daha önemlidir. Çünkü gelecek nesilleri yetiştirecek öğretmenlerin, önce kendilerinin doğru bilgi sahibi olmalarının gerekliliği açıktır.

## Ek-1: BİLGİ İLE İLGİLİ ANKET SORULARI

	Doğru	Yanlış	Fikrim Yok
HIV/AIDS ciddi bir hastalık değildir, kesin tedavisi vardır.			
HIV vücudun bağışıklık sistemini zayıflatarak ölüme neden olur.			
HIV/AIDS'li birisi hiçbir belirtisi ve şikayeti olmasa da başkalarına bulaştırabilir.			
HIV/AIDS sadece eşcinsellerin hastalığıdır.			
HIV/AIDS'ten korunmak için bir aşı vardır.			
Cinsel ilişki sırasında erkeğin kondom (prezervatif) kullanması bulaşmayı engelleyebilir.			
HIV erkeğin menisinden bulaşır.			
HIV yediğimiz şeylerden bulaşır.			
HIV sivrisinek ve böcek ısırması ile bulaşır.			
HIV ortak enjektör kullanımı ile bulaşır.			
HIV hamile anneden bebeğe anne karnında iken bulaşır.			
HIV, kadının cinsel organındaki sıvıda bulunur.			
HIV, ter, gözyaşı ve tükürkle bulaşır.			
HIV tırnak makası, traş bıçağı, manikür, dövme malzemesi vb araçları ortak kullanmayla bulaşır.			
HIV aynı havuz, banyo, tuvaleti kullanmakla bulaşır.			
HIV'li biri ile tokalaşırsanız hastalık size bulaşır.			
HIV/AIDS'li biriyle selamlaşma tarzındaki öpüşme sonucu HIV/AIDS'e yakalanabilirsiniz.			
Korunmasız anal (makat), oral (ağız), vajinal seks ile HIV bulaşır.			
Cerrahi müdahalelerde iyi steril edilmemiş araçların kullanımı ile HIV bulaşır.			
HIV/AIDS'li annenin bebeğini emzirmesi ile bulaşır.			
Cinsel yolla bulaşan diğer hastalıkların varlığı HIV/AIDS'e yakalanma riskini arttırır.			



## Ek-2: TUTUM İLE İLGİLİ ANKET SORULARI

	Doğru	Yanlış	Fikrim Yok
HIV/AIDS'li olduğunu bildiğim insanlardan uzak dururum.			
İnsanda HIV olup olmadığını gösteren test bedava olsa ben de yaptırırdım.			
HIV taşıyan kişilerle arkadaşlık yapabilirim.			
HIV/AIDS'li hastalarla aynı ortamda çalışabilirim.			
HIV/AIDS'li insanlardan nefret ederim, onlar ahlaksız kişilerdir.			
HIV/AIDS olursam bu utanç verici bir durumdur, suçluluk duyarım.			
Bütün koruyucu önlemleri alarak HIV/AIDS'li bir hastaya hizmet vermek isterim.			
HIV/AIDS'li hastalar toplumdan uzak tutulmalıdır.			
HIV/AIDS'e yakalanmaktan korkuyorum.			
HIV/AIDS'li olduğunu bildiğim biri yaralandığında ona yardım ederim.			
Evimi HIV/AIDS'li herkese açarım.			
Yakın çevremdeki kişilerden birisi HIV/AIDS hastası olsa kendi sağlığımdan endişe duyarım.			

### Ek-3: RİSK ALGILAMASI İLE İLGİLİ ANKET SORULARI

	Doğru	Yanlış	Fikrim Yok
HIV/AIDS konusunda kendinizi mesleki açıdan risk altında görüyor musunuz?			
Aşağıdaki gruplardan hangisine AIDS testi yapılmasını destekliyorsunuz?			
• Evlenecek çiftlere evlenmeden önce			
• Anne adaylarına veya hamileliğin ilk 3 ayında			
• Yurt dışından kesin dönüş yapan vatandaşlarımıza			
• Parayla seks yapan kadınlara			
• Parayla seks yapan kadınlarla birlikte olan erkeklere			
• Sağlık personeli ve yardımcı personele			
• Mahkumlara			
• Gece kulübü, kabare, bar vb çalışanlarına			
• Yetiştirme yurtları ve islah evlerinde kalanlara			
• Tır şoförlerine			
• Turizm çalışanlarına			
• Askerlere			
• Alkol, uyuşturucu kullananlara			
• Herkese			
• Hiç kimseye			

## Kaynaklar

1. Çetin ET. WS:9 AIDS Eğitimi. 1.Türkiye AIDS Kongresi Kongre Kitabı, İstanbul, 1993: 66-68.
2. WHO Library Cataloguing-in-Publication Data UNAIDS. 2004 report on the global HIV/AIDS epidemic : 4th global report. <http://www.unaids.org>.
3. Ünal S. HIV/AIDS; 1997 Epidemiyoloji. AIDS Hakkında Bilinmesi Gerekenler Kitabı, Türkiye Aile Planlaması Derneği Yayını, Ankara, 1997: 52-63.
4. Vural B, Demirhan H, Zencir M. Denizli Vali Necati Bilican Mesleki Eğitim Merkezi Öğrenci (Çırac-Usta) ve Öğretmenlerinin AIDS Hastalığı Konusundaki Bilgi ve Yaklaşımları". AIDS Dergisi, Ekim 2003, Yıl 11, Sayı 19: 52-59.
5. Köksal S, Karter Y, Erginöz H. Üniversite Öğrencilerinin AIDS Bilgi Düzeyleri. IV. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Bildiri Kitabı, Didim, Eylül 1994: 540-542.
6. Okan N, İrgil E. Sağlık Personelinin AIDS Konusundaki Bilgi ve Tutumları. 1.Türkiye AIDS Kongresi Kongre Kitabı, İstanbul,1993: 84.
7. Coşkun M, Dabak Ş, Peşken Y, Erdal R, Topbaş M. Samsun'da Çalışan Kuaforların AIDS Konusundaki Bilgi ve Davranışları. V.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Bildiri Kitabı, İstanbul, Ekim 1996: 551-553.
8. Günay O, Çetinkaya F, Aykut M. Kayseri'deki Diş Hekimlerinin AIDS Hakkındaki Bilgi-Tutum ve Uygulamaları. 1.Türkiye AIDS Kongresi Kongre Kitabı, İstanbul,1993: 87.
9. Kılavuz H, Gençtürk A, Aşçı G, Cetenmen A, Küçük F, Değerli K, Dönerdeniz Ş, Erdemli L, Arun E, Özcan E. Aile Hekim Adaylarının AIDS Hakkında Bilgi ve Tutumları. 1. Türkiye AIDS Kongresi Kongre Kitabı, İstanbul,1993: 94.
10. Ekuklu G, Tuğrul H, Gül H, Eskioçak M, Saltık A. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin HIV/AIDS Konusundaki Bilgi Tutumları ve 1996'dan Bu Yana Değişimi. 8.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Kongre Kitabı I, Diyarbakır, Eylül 2002: 347-353.
11. Ekuklu G, Ekerbiçer H, Erdoğan S, Üzüm N, Berberoğlu U, Saltık A. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin AIDS Konusundaki Bilgi-Tutum ve Davranışları,Edirne 1996. V.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Bildiri Kitabı, İstanbul, Ekim 1996: 557-560.
12. Demirel R, Ellidokuz H, Cengiz N ve ark. Afyon Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin AIDS Konusunda Bilgi ve Tutumları. IX. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Bildiri Kitabı, Ankara, Kasım 2004: 315.
13. Ergene T, Çok F, Tümer A and Ünal S. A Controlled-Study Of Preventive Effects Of Peer Education and Single-Session Lectures on HIV/AIDS Knowledge and Attitudes Among University Students In Turkey. AIDS Education and Prevention 2005; 17 (3): 268-278